

23876 - یک دور از طواف را فراموش کرده و پس از پایان سعی آن را انجام داده است

سوال

شش دور از طواف کعبه شریفه را در عمره انجام دادم و فراموش کردم که طواف هفت دور است و در هنگام سعی این را به یاد آوردم و پس از پایان سعی آن را انجام دادم. آیا چیزی بر عهده من است؟

پاسخ مفصل

الحمدلله.

اولاً:

واجب آن است که طواف برای عمره یا حج، هفت دور باشد و کمتر از آن درست نیست؛ زیرا الله تعالی امر به طواف نموده و فرموده است:

وَلْيَطُوفُوا بِالْبَيْتِ الْعَتِيقِ [حج: ۲۹]

(و بر گرد آن خانه کهن (کعبه) طواف کنند).

و پیامبر - صلی الله علیه وسلم - این را با عمل خود تبیین نموده و هفت طواف را به جا آورده‌اند و فرموده‌اند: «مناسک [حج] خود را از من بگیرید» به روایت مسلم (۲۲۸۶).

نوی - رحمه الله - می‌گوید: «شرط طواف آن است که هفت دور باشد و هر بار از حجر الاسود آغاز و به حجر الاسود پایان یابد و اگر یک گام از این هفت باقی مانده باشد طوافش به حساب نمی‌آید، چه شخص [هنوز] در مکه باشد و چه برگشته و در وطنش باشد و هیچ چیز آن با قربانی و چیز دیگری جبران نمی‌شود» (المجموع: ۸/۲۱).

ثانیا:

موالات بین دوره‌های طواف نزد مالکیان و حنبلیان شرط است، یعنی اگر میان هر دور طواف زمانی طولانی بگذرد (دوره‌های طواف پی در پی نباشد) باید طوافش را از نو انجام دهد.

در «کشاف القناع» (۲/۴۸۳) آمده است: «اگر طواف را با فاصله‌ای که از نظر عرف مدت زمانش طولانی باشد قطع کند -

اگر چه از روی سهو یا عذر - طوافش پذیرفته نیست؛ زیرا ایشان - صلی الله علیه وسلم - دوره‌ای طوافشان را پی در پی انجام می‌دادند و فرموده‌اند: مناسک خود را از من [یاد] بگیرید».

نگاه: «مواهب جلیل» (۳/۷۵)، «الموسوعة الفقهية» (۱۳۲/۲۹).

در «فتاوی اللجنة الدائمة» (۱۱/۲۵۳) آمده است: «اگر حاجی طواف افاضه را انجام دهد و یکی از دورها را فراموش کند و مدتی طولانی از آن بگذرد باید [همه] طواف را از نو انجام دهد و اگر این فاصله نزدیک باشد همان دور باقی مانده را انجام می‌دهد».

ثالثاً:

جمهور فقها (از جمله ائمهٔ اربعه) بر این هستند که مقدم داشتن سعی بر طواف جایز نیست و کسی که چنین کند (اول سعی کند و سپس طواف) از او پذیرفته نمی‌شود.

ابن قدامة - رحمه الله - در «المغنی» (۳/۱۹۴) می‌گوید: «سعی در پی طواف است و درست نیست مگر آنکه اول طواف انجام شود [سپس سعی] و اگر قبل از طواف سعی کند درست نیست. این قول مالک و شافعی و اصحاب رای است».

بر این اساس، طواف دور هفتم شما پس از پایان سعی به حساب نمی‌آید، به دلیل آنکه بین این دور و دیگر دورها فاصله افتاده است.

و همینطور سعی شما به حساب نمی‌آید چون قبل از پایان طواف انجام شده است.

بر این اساس شما هنوز بر احرام خود هستید و باید از همهٔ ممنوعات احرام دوری کنید و به مکه برگردید و طواف و سعی را انجام دهید و سپس موی خود را بتراشید یا کوتاه کنید و به این صورت عمرهٔ شما پایان می‌یابد.

از شیخ ابن عثیمین - رحمه الله - دربارهٔ زنی پرسیده شد که طواف افاضه را شش دور انجام داده و معتقد بوده که هفت دور انجام داده است و پس از سعی و کوتاه کردن مو، یک طواف [باقی مانده] را انجام داده است. آیا این کار جایز است؟

ایشان چنین پاسخ دادند: «اگر یقین دارد که شش دور بوده، ملحق ساختن طواف هفتم پس از این فاصلهٔ طولانی فایده‌ای ندارد. بر این اساس باید هفت دور طواف را از اول انجام دهد. اما اگر این صرفاً یک شک است و پس از پایان طواف گمان کرده که طوافش را کامل نکرده، به این [شک] توجه نمی‌شود» (مجموع فتاوی الشیخ ابن عثیمین: ۲۲/۲۹۳).